

Středověký hrad Pustý zámek

Kyžlířov, okr. Přerov, Olomoucký kraj
Vrcholný středověk, 13.–14. století

 5,5 km

Navigační bod: N 49°36'42.05",
E 17°40'56.21".

Přístup: Z Potštátu po žluté turistické trase
směr Hranice, asi 5,5 km.

Význam:

Zřízení středověkého hradu, patřícího k neobvyklému typu hradní dvojice – dvou samostatně stojících hradů. Hrad byl střediskem kolonizace části Oderských vrchů, patrně již ve 2. polovině 13. století.

Historie:

Tradiční, ovšem nesprávný název *hradu, Puchart, se objevil ve vlastivědné literatuře zásluhou pozoruhodné postavy 1. poloviny 19. století, J. H. A. Gallaše z Hranic na Moravě. Zřejmě má vztah k zápisu v zemských deskách z roku 1547, kde je zmiňo-

↑ *Zadní hrad – interiérová strana západní stěny paláce s částečně dochovanou okenní špaletou (vedle žluté turistické značky). Foto P. Bolina*

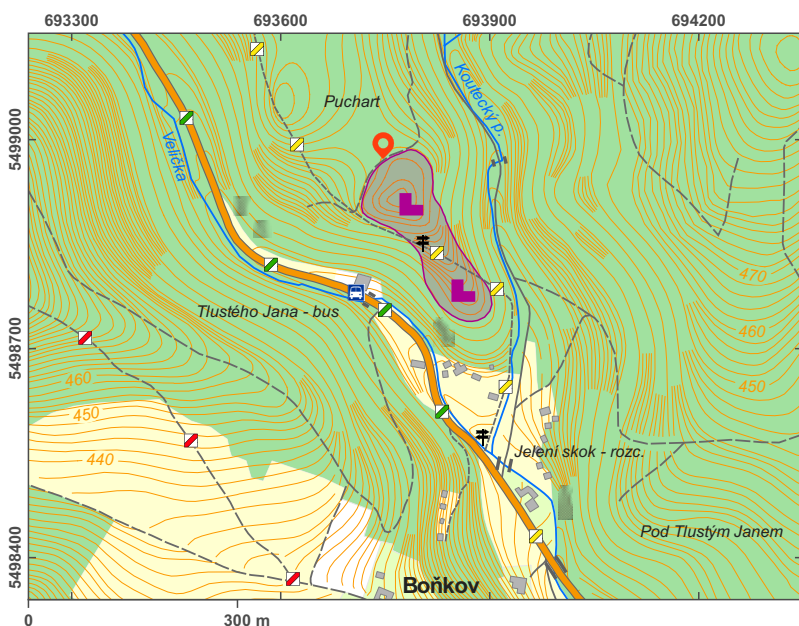
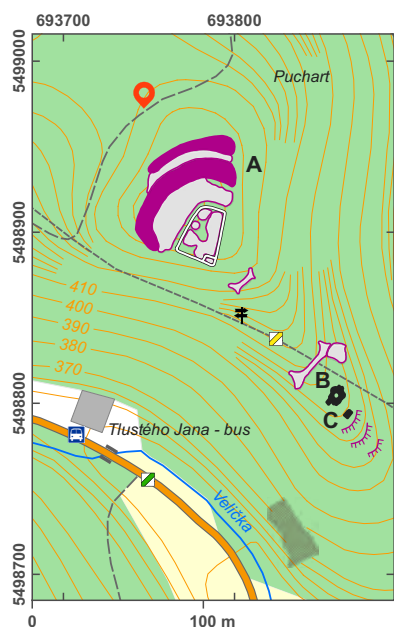
ván hrad Zighart s pustou vsí Předhradsko při něm stojící. Místní němečtí obyvatelé hrad od 19. století nazývali Sudetský zámek (Sudetenschloss). Hrad byl centrem vrcholně středověké *kolonizace Oderských vrchů, postupující z Moravské brány proti toku Veličky. Hrad se původně jmenoval Potštát; nazváno tak bylo i město vzniklé nedaleko něj. Toto prvotní jméno dokládá zápis z roku 1408, kdy Boček z Kunštátu a Poděbrad zapsal Tasovi z Prusinovic prodej městečka Potštátu a *hradiště též zvaného Potštát. Z nepřímých jednoznačných písemných pramenů 2. poloviny 14. století vyplývá, že hrad zanikl v souvislosti s násilným obsazením Potštátu a okolí markra-

bětem Prokopem v roce 1394. Samotné počátky *fortifikace jsou nejasné, k hradu se vztahuje predikát Závíše z Potštejna z doby okolo roku 1320. Právě souvislost s českým rodem pánů z Potštejna dala jméno i hradu, když se obvyklé rodové jméno Půta spojilo s místem (Potenstatt, ovšem nikoliv s městem – stadt, jak by se mohlo mylně jevit). Hrad Potštát představuje typ,

který není v našich zemích příliš obvyklý, jedná se o hradní dvojici – dva samostatné, plně funkční a nespojené hrady vzdálené od sebe 110 m (tzv. Ganerbenburg). Rod pánů z Potštejna působil na Přerovsku již ve 3. čtvrtině 13. století a zde je možno hledat počátky výstavby hradu. Snad zde mohl působit *lokátor Sieghard ve službách pánů z Potštejna. Zajímavou hypotézu vyslovil P. Bolina, který vznik druhého hradu z hradní dvojice vysvětluje prestižní záležitostí, a to výstavbou pro Závíše z Falkenštejna a patrně již těhotnou královnu-vdovu Kunhutu, kteří se zde uchýlili po nuceném opuštění Hradce nad Moravicí na podzim roku 1281. Tomu by odpovídaly zprávy, že Závíš útočil zpoza Moravice na majetky příslušné k Hradci nad Moravicí, drženímu Mikulášem Opavským, což by odpovídalo potštátskému panství, jehož severní hranice probíhala od Moravice asi jen 10 km. To by vysvětlovalo i neobvyklý jev, že hradní dvojice náležela jednomu majiteli a měla jedno hospodářské zázemí.

Popis:

Hrad Potštát leží v Oderských vrších přibližně v jedné třetině cesty z města Potštátu do 12 km vzdálených Hranic na Moravě. Strmé svahy nad soutokem Kouteckého potoka a Veličky vymezují široce rozevřenou ostrožnu s asi 250 m dlouhým skalnatým, k jihovýchodu klesajícím hřebenem na *opyši.

↑ Panoramatický snímek jádra předního hradu s okružním příkopem. Foto Z. Schenk

↑ Zbytky zástavby předního hradu. Foto P. Bolina

Samostatné hradní stavby vznikly u horního konce hřbetu a zhruba uprostřed jeho délky.

Přední hrad (A) s mohutným valem a příkopem širokým 20 až 25 m byl vybaven několika budovami obvodové zástavby a větší obytnou plochou než zadní hrad (B). V čele plošiny nad skalní stěnou stála hlavní obranná budova hradu, patrně věž pravoúhlého půdorysu. Za čelní zdí věže se s odstupem 9 m nacházel palác o délce až 14 m a šířce až 10 m. Hrad vymezovala hradba na půdorysu lichoběžníku o stranách 37 a 28 až 18 m. Po terénním stupni na úbočí hřebene vedla spojnice k zadnímu hradu. V jeho případě šlo o plášťovou dispozici lichoběžníkovitého tvaru. Byl vydělen 18 m širokou přitesanou skalní průrvou s hranolovou věží (C; 6 × 6 m) nad ní. Hlavním objektem zadního hradu byl palác o rozměru 12 × 10 m o šířce zdva 2,6 m.

Další pozůstatky zástavby se nacházely při obvodové hradbě.

Lokalita však nebyla archeologicky systematicky zkoumána, takže přímé hmotné prameny k počátkům hradu prozatím postrádáme. [hd, pš]

Literatura: Musil 1998, 16; Plaček 2001, 516–517; Peška – Plaček 2002, 53, 66–67; Bolina 2010.

Okolí:

- (1) Potštát (PR), historické jádro města: N 49°38'14.35", E 17°39'5.59" (5,5 km).
- (2) Kozlov u Velkého Újezdu (OL), zřízení na hradu Drahotuš: N 49°34'22.80", E 17°37'33.24" (6 km).
- (3) Čermná u Města Libavá (OL), zaniklá ves Heřmánky – Hermersdorf (15. – pol. 20. stol.), omezení – vojenský prostor: N 49°39'1.11", E 17°36'8.06" (7,2 km).

↑ Čelní hradba zadního hradu se špaletou vstupní brány a výše stojící hranolová věž. Foto P. Bolina

(4) Kozlov u Velkého Újezdu (OL), *hradiště Obírka (KLPP, LT C2–D1, 5. stol. po Kr.): N 49°34'38.54", E 17°35'18.42" (7,8 km).

(5) Týn nad Bečvou (PR), hradiště KLPP a zřícenina hradu Helfštýn: N 49°31'2.96", E 17°37'39.85" (11 km).

(6) Rudoltovice (OL), ZSV Zigartice – Siegersau (od 13. stol. do pol. 20. stol.), omezení – vojenský prostor: N 49°41'41.31", E 17°34'50.89" (11,8 km).